

Ohje pakotteiden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa

Valtiovarainministeriö ja ulkoministeriö
osana Hankinta-Suomi-ohjelmaa

Tämän ohjeen on laatinut erityisasiantuntija **Olli-Juhani Piri** valtiovarainministeriöstä, oikeudellinen erityisasiantuntija **Lenita Ketola** ja oikeudellinen erityisasiantuntija **Annika Lindfors** ulkoministeriöstä, erityisasiantuntija **Niina Ruuskanen** ja johtava juristi **Eeva-Riitta Högnäs** Julkisten hankintojen neuvontayksiköstä, ohjelmapäällikkö **Kirsi-Marja Nurmi** valtiovarainministeriöstä sekä laatuasiantuntija **Soila Rantanen** Valtion henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskus Palkeista.

Valtiovarainministeriö ja ulkoministeriö

Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma

CC-BY 4.0

ISBN verkkojulkaisu (PDF): 978-952-367-076-1

Julkaistu: 4/2026

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

JH
NY
JULKISTEN
HANKINTOJEN
NEUVONTAYKSIKKO

Ohjeen sisältö

Johdanto	4
1. Mitä ovat pakotteet ja miten ne tulee huomioida julkisissa hankinnoissa?	5
2. Pakotteiden huomioiminen eri kokoisissa julkisissa hankinnoissa	8
3. Pakotteiden huomioiminen hankinnan eri vaiheissa	10
3.1. Hankinnan suunnittelu.....	11
3.2. Kilpailuttaminen	12
3.2.1. Toimittajan vakuutus osana tarjouspyyntöä ja sopimusta	12
3.2.2. Pakotteita koskevat sopimusehdot.....	13
3.3. Hankintapäätöksen ja -sopimuksen tekeminen	16
3.4. Hankintasopimuksen seuranta.....	17
3.5. Hankintasopimukseen liittyvän laskun käsittely	17
4. Eri pakotejärjestelmien huomioiminen julkisissa hankinnoissa	18
4.1. Henkilö- ja yhteisöpakotteet.....	18
4.2. Sektoripakotteet	24
4.2.1. Erityisesti julkisia hankintoja koskevat sektoripakotteet (5 k artikla)	24
4.2.2. Tuontirajoitteet.....	28
4.3. Kansalliset varojen jäädyttämiset ja niiden huomioiminen käytännössä	29
4.4. Yhdysvaltain, Iso-Britannian ja muiden valtioiden kansalliset pakotteet	30
4.5. Toimittajan tunteminen ja pakotteiden varoitusmerkit.....	31
5. Miten organisaation pakotekäytäntöjä voi arvioida ja kehittää?	33
6. Neuvonta ja poikkeuslupien hakeminen	36

Johdanto

Julkisissa hankinnoissa tulee noudattaa voimassa olevia Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien asettamia pakotteita. Pakotteiden huomioiminen julkisissa hankinnoissa ja pienhankinnoissa on tärkeää muun muassa toiminnan lainmukaisuuden, palveluiden jatkuvuuden sekä kansallisten ja kansainvälisten tavoitteiden edistämisen näkökulmista.

Tämä ohje perehdyttää pakotteiden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa ja tarjoaa käytännön neuvoja ja esimerkkejä hankintayksiköille. Ohje ei ole velvoittava asiakirja, vaan asiantuntijoiden laatima tulkintaohjeistus, joka perustuu julkaisu- tai päivityshetkellä voimassa olevaan kansainväliseen ja kansalliseen sääntelyyn, viranomaisohjeisiin, käytännön havaintoihin sekä tutkimustietoon. Ohjeessa keskitytään erityisesti laajojen Venäjä-pakotteiden täytäntöönpanoon liittyviin kysymyksiin.

Hankintayksikkö vastaa itsenäisesti siitä, että se noudattaa voimassa olevaa pakotesääntelyä. Pakotetarkastuksiin ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan hankintayksikkö voi pyrkiä täyttämään tarkastamisen ja toimittajan tuntemisen velvoitteitaan eri tavoin. Toimittajien toiminnan ja taustojen tarkistaminen ei aina ole selkeää tai yksiselitteistä, vaan vaatii toisinaan lisäselvittelyä. Tärkeää on, että hankintayksikkö hahmottaa erityisen riskialttiit toimialat, toimittajat ja sopimukset, ja suorittaa pakotetarkastukset niiden osalta erityisen tarkasti.

Tämä valtiovarainministeriön ja ulkoministeriön ohje on osa Hankinta-Suomi-toimenpideohjelmaa.

Tiesitkö?

Pakotteiden noudattaminen on kaikkien – kansalaisten, yritysten, julkishallinnon toimijoiden – vastuulla.

1. Mitä ovat pakotteet ja miten ne tulee huomioida julkisissa hankinnoissa?

Pakotteet ovat yksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan vaikuttamisvälineistä. Pakotteiden tarkoituksena on vaikuttaa toisen valtion tai ihmisryhmän harjoittamaan politiikkaan tai toimintaan, jonka katsotaan uhkaavan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi joukkotuhoukseiden levittäminen, kansainvälinen terrorismi tai laajamittaiset ihmisoikeusloukkaukset. Pakotteita voidaan kohdistaa esimerkiksi valtioon, sen johtoon, yrityksiin, terroristiryhmiin tai yksittäisiin henkilöihin. Pakotteista käytetään myös nimitystä rajoittavat toimenpiteet.

Euroopan unionilla on lähes 50 pakotejärjestelmää, jotka kohdistuvat eri valtioihin ja teemoihin (esim. terrorismi). Venäjää vastaan kohdistetut pakotteet ovat yksi osa tätä laajaa kokonaisuutta. Euroopan unioni toimeenpanee myös kaikki Yhdistyneiden kansakuntien (YK) asettamat pakotteet.

EU:n ja YK:n asettamat pakotteet ovat Suomessa ja muissa jäsenmaissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Viranomaisten ja kaikkien hankintayksiköiden, kuten myös tarjoajien, tulee noudattaa pakotteita toiminnassaan. Pakotesäätelyn rikkominen on rangaistavaa rikoslain nojalla. Kukin hankintayksikkö vastaa itsenäisesti siitä, että noudattaa kulloinkin voimassa olevaa pakotesäätelyä ja selvittää pakotesäätelyn vaikutukset omaan toimintaansa.

Tiesitkö?

Pakotteet eivät koske vain Venäjää, vaan huomattavasti laajempaa joukkoa. Pakotteita on ollut olemassa jo vuosikymmeniä.

Kaikkien hankintayksiköiden on noudatettava voimassa olevaa pakotesäätelyä.

[EU:n pakotekartta](#) kertoo yksinkertaistetussa muodossa, mitä rajoituksia ja kieltoja sisältyy eri maihin kohdistettuihin pakotejärjestelmiin. EU:n pakotekartta ei ole virallinen tiedonlähde, vaan ainoat oikeudellisesti sitovat tiedonlähteet ovat pakotesäädökset, jotka on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä.

Suomessa ulkoministeriö koordinoi pakotteiden kansallista täytäntöönpanoa ja toimii kansallisena toimivaltaisena viranomaisena sekä myöntää esimerkiksi pakotteisiin liittyvät poikkeusluvut.

Tässä ohjeessa kuvataan ensin lyhyesti ja myöhemmin yksityiskohtaisemmin kolme eri pakotetyyppiä sekä pakotteiden kaltainen kansallinen varojen jäädyttämismekanismi:

- Henkilö- ja yhteisöpakotteet
- Sektoripakotteet
- Tuontirajoitteet (osa sektoripakotteita), sekä
- Kansalliset varojen jäädyttämistoimenpiteet (kansalliset terrorismijäädytykset).

Nämä kaikki velvoittavat julkisia hankintayksiköitä.

Mitä ovat henkilö- ja yhteisöpakotteet?

Henkilö- ja yhteisöpakotteissa on kyse henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista varojen jäädyttämisistä sekä matkustuskielloista. Julkisten hankintojen yhteydessä yhteisöillä tarkoitetaan yleisimmin hankintayksikön sopimuskumppaniksi valittuja yrityksiä. Kuitenkin vastaavasti, jos toimittajataho onkin esimerkiksi yhdistys tai säätiö, pakotteet koskevat myös tällaisia tahoja.

Euroopan unioni ylläpitää kattavaa luetteloa EU:n ja YK:n henkilö- ja yhteisöpakotteiden kohteena olevista luonnollisista henkilöistä ja oikeushenkilöistä. Luetteloa kutsutaan myös nimillä pakotelista tai pakoteluettelo. Pakotelistat ovat konkreettisia listoja esimerkiksi henkilöiden ja yritysten nimistä, jotka ovat varojen jäädyttämisen kohteena ja joiden saataville tai hyödynnettäväksi ei saa antaa varoja tai taloudellisia resursseja.

Käytännössä varojen jäädyttäminen tarkoittaa kaikenlaisen toiminnan pysäyttämistä pakotelistatun tahon tai sen omistuksessa ja määräysvallassa olevan tahon kanssa (lisää määritelmästä esimerkiksi asetuksen 269/2014 artiklassa 2). Varojen tai taloudellisten resurssien luovuttaminen näille on kiellettyä. Pakotelistattujen tahojen kanssa ei tule harjoittaa mitään välillistä tai välitöntä taloudellista toimintaa. Kiellettyä on myös asettaa mitään varoja tai taloudellisia resursseja pakotelistattujen tahojen saataville tai hyödynnettäväksi.

Hankintayksikön on siten varmistettava, että se **ei tee hankinta- tai käyttöoikeussopimusta tai minkään suuruisia maksusuorituksia pakotelistatuille tahoille**. Hankintayksikön on keskeytettävä kaikkien sellaisten hankinta- ja käyttöoikeussopimusten toimeenpano, joissa osapuolena on pakotelistattu taho tai sen omistuksessa tai määräysvallassa oleva yritys, eikä sopimusten perusteella tule tehdä maksusuorituksia.

Esimerkki

Hankintayksikkö aikoo solmia kansalliset kynnysarvot ylittävän hankintasopimuksen siivouspalveluista kilpailutuksen voittaneen yrityksen kanssa. Hankintayksikön tulee varmistaa, etteivät yritys, sen omistajat tai siinä määräysvaltaa käyttävät tahot ole EU:n pakotelistalla. Tarkistus tehdään vertaamalla edellä mainittujen tahojen nimiä Euroopan unionin verkkosivuilla olevaan koontilistaan. Jos osumia ei löydy, voi hankintayksikkö tehdä sopimuksen.

Mitä ovat sektoripakotteet?

Sektoripakotteissa on yleisesti ottaen kyse esimerkiksi tuonti- ja vientikielloista sekä finanssitoimista, kuten pankkipalveluiden rajoituksista. Sektoripakotteilla tarkoitetaan julkisten hankintojen ympäristössä pääsääntöisesti tietyn arvoisten hankinta- ja käyttöoikeussopimusten teon ja toimeenpanon rajaamista toimittajan kansallisuuden perusteella (asetuksen 833/2014 5 k artikla). **Tässä oppaassa käsitellään vain 5 k artiklan mukaisia sektoripakotteita (jatkoksa sektoripakotteet [5 k]) sekä erikseen sektoripakotteisiin kuuluvia tuontirajoitteita.**

Voimassa olevien julkisia hankintoja koskevien sektoripakotteiden (5 k) mukaan **EU-kynnysarvot ylittävää** hankinta- tai käyttöoikeussopimusta ei tule tehdä esimerkiksi Venäjän kansalaisten tai Venäjälle sijoitautuneiden luonnollisten henkilöiden tai yritysten kanssa eikä yrityksen kanssa, josta edellä mainittu taho omistaa suoraan tai välillisesti yli 50 prosenttia. Sektoripakotteiden (5 k) mukaan hankintayksikön on myös keskeytettävä kaikkien sellaisten hankinta- ja käyttöoikeussopimusten toimeenpano, joissa osapuolena on esimerkiksi Venäjän kansalainen tai Venäjälle sijoittautunut luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Mitä ovat tuontirajoitteet?

Tuontirajoitteet ovat osa sektoripakotteita ja niillä rajoitetaan määriteltyjen tuotteiden ja teknologioiden tuontia EU:iin. Tuontikieltojen tavoitteena on estää pakotteiden kohteena olevien tahojen toiminnan rahoittamista. Tuontikieltojen kohteena voivat olla esimerkiksi öljy ja maakaasu, petrokemian tuotteet sekä jalometallit ja jalokivet. Hankintayksikön tulee varmistaa, ettei se hanki tuontikieltojen kohteena olevia tuotteita tai materiaaleja, eikä edesauta hankintasopimuksella tuontikieltojen kohteena olevien tuotteiden tai materiaalien tuontia Euroopan unionin alueelle.

Tässä ohjeessa tuontirajoitteita käsitellään omana kokonaisuutena ja sektoripakotteista (5 k) erikseen. Julkisissa hankinnoissa henkilö- ja yhteisöpakotteita sekä sektoripakotteita (5 k), tuontirajoitteet mukaan lukien, on noudatettava rinnakkain.

Mitä ovat kansalliset varojen jäädyttämiset?

Suomen valtio ei aseta kansallisia pakotteita. Suomi on kuitenkin ottanut kansallisesti käyttöön varojen jäädytysmekanismin terrorismin torjumiseksi. Kansalliset varojen jäädyttämiset eivät ole pakotteita, mutta toimintalogiikaltaan samankaltaisia kuin henkilöpakotasetuksessa säädetty toimet.

Kansallisten varojen jäädyttämispäätösten tarkoituksena on estää päätöksen kohteena olevaa henkilöä, ryhmää tai yritystä kanavoimasta hallinnassaan olevaa varallisuutta terroristisiin tarkoituksiin. Asiasta on säädetty varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetussa laissa (325/2013) ja luetteloa jäädyttämispäätöksistä ylläpitää Keskusrikospoliisi.

Keskusrikospoliisissa sijaitseva rahanpesun selvittelykeskus tekee kansalliseen lakiin perustuvat jäädyttämispäätökset. Jos toimittajaan kohdistuu jäädyttämispäätös, hankintayksikön ei tule suorittaa toimittajalle maksusuorituksia.

Tässä ohjeessa kansallisia varojen jäädyttämisiä käsitellään pakotteiden kanssa rinnakkain niiden toimintalogiikan ja velvoittavuuden vuoksi.

- » [Tutustu pakotesäädöksiin ulkoministeriön verkkosivuilla](#)
- » [Tutustu EU:n viralliseen lehteen](#)

2. Pakotteiden huomioiminen eri kokoisissa julkisissa hankinnoissa

Julkisissa hankinnoissa tulee noudattaa kaikkia pakotteita, mutta osa niistä koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja.

Sovellettavat pakotteet hankinnan suuruuden mukaan

Kaikkiin hankintoihin sovellettavat pakotteet

Henkilö- ja yhteisöpakotteita, eli niin sanottuja pakotelistoja, tulee noudattaa kaikissa hankinnoissa niiden euromääräisestä arvosta riippumatta: pienhankinnoissa, kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sekä EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Henkilö- ja yhteisöpakotteita on noudatettava pienimmissäkin ostoissa, kuten maksu- tai luottokorttistoissa.

Myös **tuontirajoitteet** sekä **kansalliset varojen jäädyttämiset** on huomioitava kaiken kokoisissa hankinnoissa.

Vain EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sovellettavat pakotteet

Julkisia hankintoja koskevia **sektoripakotteita** (asetuksen 833/2014 artikla 5 k) tulee soveltaa EU-direktiivien soveltamisalassa oleviin hankintoihin, eli EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin.

Julkisia hankintoja koskevia sektoripakotteita (5 k) ei sovelleta EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin, eli kansallisiin tai pienhankintoihin. On huomattava, että hankinnan pilkkominen pakotteiden kiertämiseksi on kiellettyä.

Hankintayksikön on tärkeää huomioida sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoissa, liitteen E mukaisissa hankinnoissa ja käyttöoikeussopimuksissa hankintadirektiivien mukaiset kynnysarvot, jotka määrittävät

sektoripakoteasetuksen 5 k artiklan soveltumisen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen ja käyttöoikeussopimusten kynnysarvot ovat direktiiveissä korkeammat kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, hankintalaki) kansalliset kynnysarvot kyseisille hankinnoille. Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankintoihin sektoripakoteasetuksen 5 k artiklaa sovelletaan vasta, kun hankintasopimuksen ennakoitu arvo on vähintään 750 000 euroa tai erityisaloilla vähintään 1 000 000 euroa.

Henkilö- ja yhteisöpakotteita ja kansallisia varojen jäädyttämisiä sovelletaan kaikkiin varojen siirtoihin, joten ne on huomioitava myös EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Myös tuontirajoitteet tulee huomioida EU-hankinnoissa.

Esimerkki

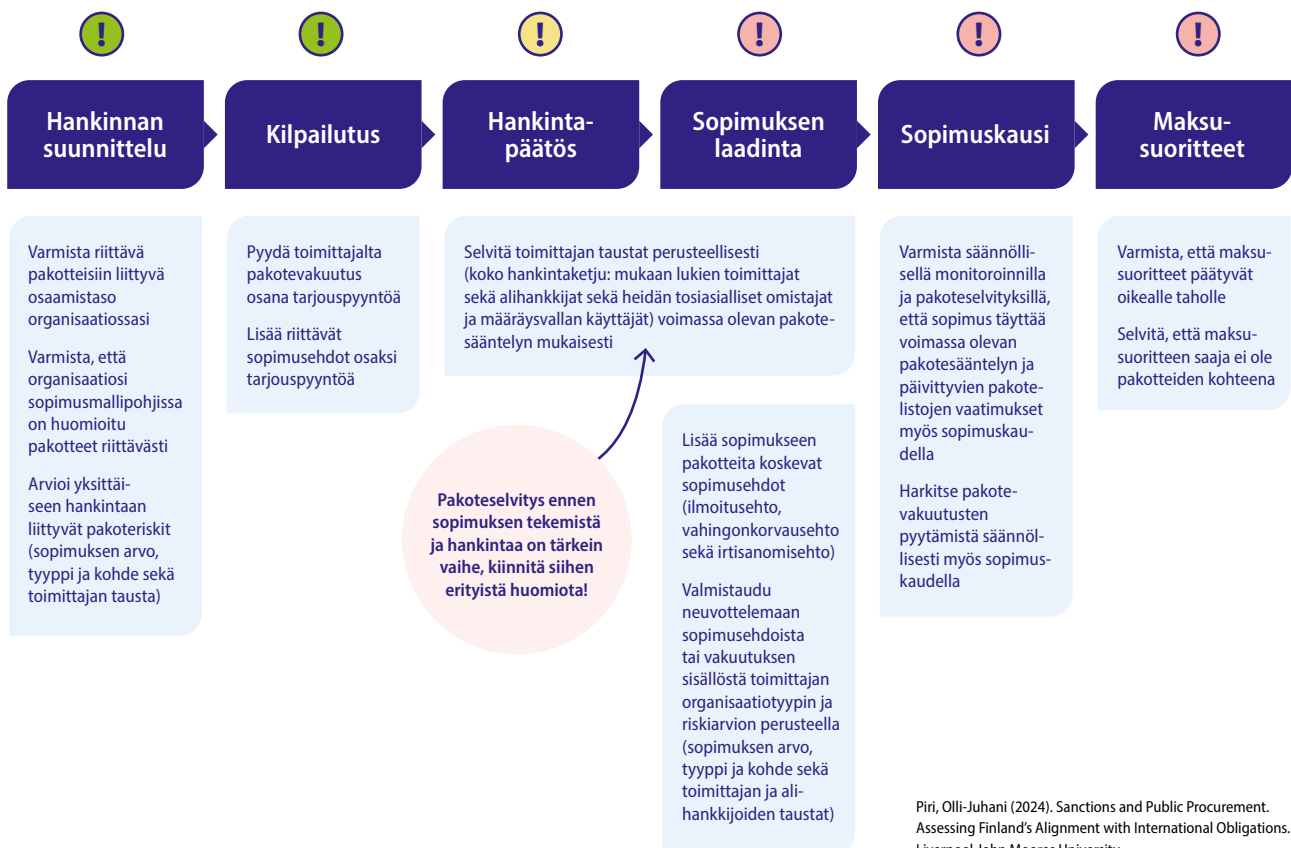
Hankintayksikkö aikoo solmia EU-kynnysarvot ylittävän sopimuksen rakennusurakasta kilpailutuksen voittaneen yrityksen kanssa. Hankintayksikön tulee varmistaa henkilö- ja yhteisöpakotteiden lisäksi, ettei toimittaja ole esimerkiksi venäläinen tai Venäjälle sijoittautunut taho. Hankintayksikön vastuulla on selvittää, että pakotteita ei rikota. Selvitys voidaan tehdä pyytämällä toimittajalta tietoja ja peilaamalla niitä pakotelistoja ja kansalaisuusrajoitteita vasten. Lisäksi toimittajalta voidaan pyytää vakuutus siitä, etteivät pakotteet koske tätä. Selvityksessä voidaan hyödyntää kotimaisia ja kansainvälisiä rekisteritietoja. Jos toimittaja ei ole venäläinen tai muiden pakotteiden kohteena, voi hankintayksikkö tehdä sopimuksen.

3. Pakotteiden huomioiminen hankinnan eri vaiheissa

Pakotteiden huomioiminen hankinnoissa on hankinnan elinkaaren läpileikkaava prosessi. Hankintayksikkö voi varmistaa kustannustehokkaat ja lainmukaiset käytännöt omassa toiminnassaan huomioimalla pakotteet koko hankinnan elinkaaren ajan aina suunnittelusta laskujen maksuun saakka.

Tässä luvussa esitetään julkisen hankinnan vaiheiden mukaisesti relevantit toimet pakotteiden tarkastamisen näkökulmasta. Samat toimenpiteet soveltuvat myös pienhankintoihin.

Pakotteiden huomioiminen julkisissa hankinnoissa

3.1. Hankinnan suunnittelu

Hankintayksikön pakotteisiin liittyvät tarkistusveloitteet määräytyvät yksittäisen hankinnan ennakoidun arvon perusteella. Julkisia hankintoja koskevia sektoripakotteita (5 k) sovelletaan vain EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin. Henkilö- ja yhteisöpakotteet, tuontirajoitteet ja kansalliset varojen jäädyttämiset on huomioitava kaikissa hankinnoissa.

Hankintayksikön on hankintasopimuksen arvon, kohteen ja tyyppin perusteella suositeltavaa tehdä hankintakohtainen riskiarvio. Riskiarvioinnin perusteella hankintayksikkö voi tunnistaa, millaiset toimet ovat tarkoituksenmukaisia pakoteriskien pienentämiseksi. Esimerkiksi paikallisten toimittajien käyttäminen tavanomaisissa, markkinoilla yleisesti saatavilla olevissa pienhankinnoissa tarkoittaa todennäköisesti melko kevyttä pakotetarkistusprosessia, kun taas suurempien hankintojen osalta tarjoajat voivat olla entuudestaan hankintayksiköille tuntemattomia. Myös hankinnan toimiala voi nostaa riskiä. Hankintaa suunniteltaessa on hyvä varautua hankintapäätös- tai sopimusvaiheen pakotetarkistukseen ja pohtia tarvittavat muotoilut tarjouspyyntöön ja sopimukseen.

Julkisissa hankinnoissa tärkeimmät vaiheet pakotteiden huomioimiseen ovat ne, joissa kohdennetaan toiseen osapuoleen hankintapäätös, tehdään hankinta- tai käyttöoikeussopimuksia tai tehdään maksusuo-rite toimittajalle. Riski on suurin siinä vaiheessa, kun toimittajan kanssa tehdään taloudellisia sitoumuksia tai tälle siirretään varoja.

Välittömän riskin suuruuteen vaikuttaa lisäksi aina hankinnan tyyppi ja kohde. Riski on suurempi tietyillä toimialoilla tai ostettaessa tiettyjä materiaaleja tai palveluja, sillä näihin kohdistuu mm. suoria tuontirajoitteita. Riskialttiimpia toimialoja ja materiaaleja tai tuotteita ovat muun muassa:

- koneet, laitteet ja teollisuuskomponentit
- rakennusmateriaalit ja infrastruktuuriurakointi
- energia-ala ja polttoainelogistiikka
- ICT-laitteet ja ohjelmistot
- kuljetus ja logistiikka
- jalometallit, korut ja luksustuotteet sekä
- kemikaalit ja laboratoriotarvikkeet.

Tiesitkö?

Pakotteisiin liittyvien riskien suuruus vaihtelee ostettavan tai hankittavan kohteen mukaan. Esimerkiksi energiaan, polttoaineisiin, moniin raaka-aineisiin, rakennusmateriaaleihin ja teknologiaan voi liittyä suurentuneita riskejä. Riskin suuruus on eri, kun esimerkiksi ostetaan luottokortilla maitopurkki tunnetulta kotimaiselta toimittajalta kuin edullinen ohjelmistolisenssi kansainväliseltä vähemmän tunnetulta yritykseltä. Kummassakin tapauksessa hankintayksikön tulee kuitenkin varmistua, että pakotteita ei rikota.

3.2. Kilpailuttaminen

Kilpailutusvaiheessa hankintayksikön tärkeimmät toimet ovat:

- Hankintayksikön on hyvä lisätä tarjouspyyntömateriaaleihinsa toimittajan vakuutus siitä, että tämä ei ole pakotteiden kohteena.
- Lisäksi tarjouspyyntöön tulisi lisätä pakotteita koskevat sopimusehdot.

3.2.1. Toimittajan vakuutus osana tarjouspyyntöä ja sopimusta

Euroopan komissio suosittelee, että tarjoajalta pyydetään osana tarjouspyyntöä ja/tai sopimusta vakuutus siitä, että pakotteet eivät koske tätä. Tämä on tärkeä keino varmistaa, että sopimuskumppaniksi ei ole päätyvässä pakotteiden kohteena olevaa tahoja. Erityisesti sektoripakotteissa (5 k), joissa kansalaisuustiedon selvittäminen voi olla haastavaa, vakuutuksen merkitys korostuu. Vakuutusta voi hyödyntää myös henkilö- ja yhteisöpakotteisiin liittyvissä selvityksissä ja viestinnässä.

Hankintayksikön on hyvä pyytää kaikilta tarjoajilta osana tarjouspyyntöä vakuutus siitä, että tarjoaja ei ole henkilö- ja yhteisöpakotteiden tai EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sektoripakotteiden (5 k) kohteena. Hankintailmoitukset.fi-järjestelmässä ja joissain kaupallisissa kilpailutusjärjestelmissä on tarjolla valmis ominaisuus vakuutuksen pyytämiseen. Voit myös käyttää vakuutuksen pyytämiseen valtiovarainministeriön mallia tai organisaation omia malleja. Vakuutus voidaan liittää myös osaksi sopimusta. Vakuutuksen liittäminen sopimuksen liitteeksi ei tosin ole välttämätöntä silloin, kun sopimuksessa on riittävät pakotteita koskevat ehdot.

Vakuutus ei kuitenkaan korvaa huolellista pakotetarjoustusta, sillä hankintayksikkö ei voi siirtää vastuuta pakotteiden huomioimisesta toimittajalle vakuutuksilla tai sopimusehdoilla. Hankintayksikön on varmistettava itse tekemiensä selvitysten pohjalta siitä, että sopimuskumppani ei ole pakotteiden kohteena.

Vakuutuksessa toimittajaa on hyvä pyytää vakuuttamaan, että EU:n tai YK:n pakotteita ei ole asetettu:

- a. Toimittajalle,
- b. Toimittajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenille tai määräys-, edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttäville henkilöille,
- c. Toimittajan välittömille tai välillisille omistajille, jotka omistavat yli 50 prosenttia yhteisön omistusoikeuksista tai sen osake-enemmistön
- d. sellaisille alihankkijoille, jotka osallistuvat tämän sopimuksen mukaisten tuotteiden tai palvelujen toimittamiseen,
- e. kyseisten alihankkijoiden hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenille tai määräys-, edustus-, päätös- tai valvontavaltaa kyseisissä alihankkijoissa käyttäville henkilöille, eikä
- f. kyseisten alihankkijoiden välittömille tai välillisille omistajille, jotka omistavat yli 50 prosenttia yhteisön omistusoikeuksista tai sen osake-enemmistön.

Jos kyse on EU-kynnysarvot ylittävästä hankinta- tai käyttöoikeussopimuksesta, toimittajan tulisi lisäksi vakuuttaa, että tämä ei ole säädösten tarkoittama:

1. Venäjän kansalainen tai Venäjälle sijoittautunut luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yhteisö tai elin,
2. oikeushenkilö, yhteisö tai elin, josta edellä kohdassa 1 tarkoitettu yhteisö omistaa suoraan tai välillisesti yli 50 prosenttia, eikä
3. luonnollinen henkilö, oikeushenkilö, yhteisö tai elin, joka toimii kohdassa 1) tai 2) tarkoitettun yhteisön puolesta tai johdolla
4. eikä Toimittajan alihankkija, tavarantoimittaja tai voimavarayksikkö, jonka osuus hankintasopimuksen arvosta on yli 10 prosenttia, ole kohdissa 1–3 tarkoitettu taho.

Mikäli tarjoaja on sektoripakotteiden (5 k) kohteena, on tämä peruste olla tekemättä hankintasopimusta tarjoajan kanssa.

Omistusta ja määräysvaltaa arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Henkilö- ja yhteisöpakotteiden osalta määräysvalta on määritelty henkilöpakoteasetuksessa (ks. luku 4.1.). Voit hyödyntää myös tätä ohjetta ja EU:n parhaita käytäntöjä omistuksen ja määräysvallan arvioimisessa. Vakuutus auttaa tunnistamaan riskejä ja viestii pakotteiden merkityksestä.

3.2.2. Pakotteita koskevat sopimusehdot

Hankintayksikön on hyvä lisätä osaksi hankinta- ja käyttöoikeussopimuksia pakotteita koskevat sopimusehdot. Vaikka pakotesäädökset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta EU:n jäsenvaltioissa, on hankintayksikön hyvä varmistaa pakotteiden tehokas toimeenpano myös sopimusehtojen muodossa. Sopimusehdot ovat myös tehokas tapa viestiä pakotteiden merkityksestä toimittajamarkkinalle.

Kaikkiin hankinta- ja käyttöoikeussopimukseen on suositeltavaa lisätä vähintään kolme pakotteita koskevaa ehtoa: irtisanomisehto, ilmoitusvelvollisuus sekä vahingonkorvausehto. Nämä kolme ehtoa on huomioitu Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa (JYSE Tavarat 2025-, JYSE Palvelut 2025- sekä JIT 2025 -ehdot).

Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot

Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa on huomioitu pakotteisiin liittyvä irtisanomisehto, ilmoitusehto sekä vahingonkorvausehto. Voit käyttää ehtoja sopimuksen liitteenä sellaisenaan, tai ottaa niistä mallia ja laatia organisaatiolle omat ehdot.

[Tutustu ehtoihin](#)

Kunkin hankintayksikön on hyvä arvioida omalle organisaatiolleen sopivat sopimusehdot. Vuonna 2025 päivitetty JYSE- ja JIT-ehdot huomioivat sekä pakotteet että kansalliset varojen jäädyttämiset. Jos hankintayksikkö on tekemässä rakennusurakkahankintaa, johon mainitut yleiset sopimusehdot eivät sovellu, on suositeltavaa ottaa urakkasopimukseen pakotteita koskevat soveltuvat ehdot esimerkiksi kopioimalla ne JYSE-ehdoista.

Irtisanomisehto

Irtisanomisehdolla hankintayksikkö varmistaa, että sopimus on joustavasti ja selkeästi irtisanottavissa, mikäli sopimuskumppaniin kohdistuu pakote tai se muutoin on rikkonut pakotteita sopimuskauden aikana. Ehdon tulisi mahdollistaa sopimuksen irtisanominen joko kokonaan tai niiden tuotteiden ja palvelujen osalta, joihin pakotteet liittyvät.

Irtisanomisehdon tulisi kattaa tilanteet, joissa:

1. toimittajaan tai palveluun tai tuotteeseen kohdistuu pakote
2. toimittajaa koskee Suomen viranomaisen tekemä varojen jäädyttämisspätös
3. tai jos hankintasopimukseen liittyvät suoritukset ovat päätyneet tai voivat päättyä välillisesti tai välittömästi pakotteiden kohteena olevalle taholle.

Ilmoitusehto

Ilmoitusehdolla hankintayksikkö edesauttaa omien selvitysvelvollisuuksiensa täyttymistä. Ehdon tulisi velvoittaa sopimuskumppania ilmoittamaan, mikäli:

1. toimittajaan, sen alihankkijaan tai palveluun/ tavaraan kohdistuu pakote;
2. toimittajaa tai sen alihankkijaa koskee Suomen viranomaisen tekemä varojen jäädyttämisspätös;
3. tai jos hankintasopimukseen liittyvät suoritukset ovat päätyneet tai voivat päättyä välillisesti tai välittömästi pakotteiden kohteena olevalle taholle.

Hankintayksikön on syytä myös harkita, että onko erityisesti riskitoimialoilla tarvetta sopimusehdolle, joka velvoittaa sopimuskumppania ilmoittamaan myös merkittävistä omistajuus- tai määräysvaltamutoksista hankintayksikölle. Tällainen ilmoitusvelvollisuus edistää hankintayksikön edellytyksiä suoritua selvitysvelvollisuuksistaan. Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa (JYSE ja JIT 2025) on huomioitu tilanteet, joissa toimittajan omistussuhteissa tapahtuu muutoksia, joilla on esimerkiksi merkittävä vaikutus toimittajan määräysvaltaan.

Lisäksi hankintayksikön on hyvä harkita, onko sopimukseen syytä sisällyttää alihankkijoita ja niihin liittyviä muutoksia koskeva ilmoitusehto. Vaihdokset alihankkijoissa voivat johtaa tilanteisiin, joissa varoja voi päättyä välillisesti pakotteiden kohteena olevalle taholle. Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa (JYSE ja JIT 2025) on ilmoitusehto, jonka mukaan toimittajan on ilmoitettava tilaajalle sen palvelun tuottamisessa käyttämät alihankkijat ja alihankkijoiden muutokset.

Vahingonkorvausehto

Vahingonkorvausehdolla hankintayksikkö varmistaa oikeutensa saada vahingonkorvausta edellä mainittujen ehtojen rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta. Ehdon tulisi kattaa sekä välilliset että välittömät vahingot.

Hankintayksikön on hyvä arvioida, mikä on soveltuva vahingonkorvausvastuun enimmäissumma, ja sopia siitä tarvittaessa tapauskohtaisesti. Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa (JYSE 2025) pakoterikkomuksiin sovelletaan samaa korvausvastuuta kuin muihinkin rikkomuksiin. JYSE-ehtojen mukaan esimerkiksi 60 000 euron arvoisessa hankintasopimuksessa vahingonkorvauksen enimmäismäärä on hankintasopimuksen arvo. Jos pakotteiden rikkomisesta voi seurata enemmän vahinkoa hankintayksikölle, tulisi hankintayksikön määrittää jo hankintailmoitusvaiheessa julkaisemaansa sopimusluonnokseen korkeampi vahingonkorvauskatto joko vain pakotteiden rikkomisesta aiheutuvalla vahingolla tai vahingoille ylipäänsä.

Hankintayksikkö voi myös tapauskohtaisesti harkita, onko korvausvastuulle tarkoituksenmukaista asettaa kattoa lainkaan. Ehdon tulisi kuitenkin joka tapauksessa sisältää maininta siitä, että vastuunrajoituksia ei sovelleta, jos sopimuskumppani on aiheuttanut vahingon tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella.

Pienhankinnat

Pienhankintoja ei aina kilpailuteta, mutta pakotteet on silti huomioitava:

- Pyydä toimittajalta vakuutus siitä, että tämä ei ole pakotteiden kohteena.
- Varmista, että tunnet myös pienhankinnoissa toimittajan ja tämän taustat riittävän hyvin. Taustojen selvittämiseksi on pääsääntöisesti syytä tehdä pakotelistatarkistus.
- Lisää pakotteita koskevat sopimusehdot (irtisanomisehto, vahingonkorvausehto sekä ilmoitusvelvollisuus) osaksi sopimusta. Mikäli sopimusta ei tehdä, kiinnitä erityistä huomiota pakotelistatarkistukseen.

3.3. Hankintapäätöksen ja -sopimuksen tekeminen

Hankintapäätösvaiheessa hankintayksikön tulee tarkistaa kilpailutuksen voittajan sekä tämän tosiasiallisten omistajien ja määräysvallan käyttäjien tiedot pakotelista vasten. Jos hankintaan soveltuvat sektoripakotteet (5 k), hankintayksikön tulee lisäksi varmistaa, että voittajaan ei kohdistu sektoripakotteita (5 k).

Pakotelistatarkistus ja toimittajan taustan selvitys on **tärkein** toimenpide pakotteiden huomioimisessa. Tarkastamisessa voi hyödyntää myös kaupallisia pakotetarkistuspalveluita.

Hankintayksikön on suositeltavaa dokumentoida tekemänsä selvitys. Dokumentointi voidaan tehdä hankintayksikön sisäisenä, mieluusti keskitetysti tallennettuna muistiinpanona. Merkityksellistä dokumentoinnissa on kirjata tarkastuksen päivämäärä, tarkastetut rekisterit ja pakotelistat sekä havainnot. Erityisesti, jos tarkastukseen on käytetty jostain syystä enemmän resurssia, esimerkiksi ilmenneen epäilyksen vuoksi, voi olla aiheellista kirjata myös käytetyt hakusanat. Dokumentoinnin tarkoituksena on, että tehtyyn tarkastukseen voidaan myöhemmin palata tarvittaessa.

Mikäli toimittaja on sektoripakotteiden (5 k) tai henkilö- ja yhteisöpakotteiden kohteena, on tämä peruste olla tekemättä sopimusta. Tällöin toimittajalle tulee ilmoittaa kirjallisesti pakotetarkistuksen lopputulos ja hankintayksikön päätös olla tekemättä sopimusta toimittajan kanssa. Hankintalain kynnysarvot ylittävässä hankinnoissa päätökseen liitetään valitusosoitus markkinaoikeuteen.

Sopimuksen allekirjoitusvaiheessa on vielä hyvä tarkistaa, että sopimuksesta löytyvät pakotteita koskevat sopimusehdot (irtisanomisehto, vahingonkorvausehto sekä ilmoitusvelvollisuus).

3.4. Hankintasopimuksen seuranta

Hankintayksikön on suositeltavaa tehdä pakotetarkistuksia myös sopimuskauden aikana säännöllisesti, sillä pakoteasetukset päivittyvät usein. Hankintayksikön vastuulla on varmistaa, että sopimuskumppaneissa ei ole pakotteiden kohteena olevia tahoja myöskään sopimuskaudella. Vastuuta pakotteiden noudattamisesta ei voi siirtää sopimusehdoilla toimittajalle, vaikkakin sopimusehdot ovat hyvä lisävarmistus.

Hankintayksikkö voi pyytää pakotevakuutuksia toimittajilta säännöllisesti sopimuskauden aikana. Myös sopimuskauden aikana on suositeltavaa viestiä toimittajille selkeästi pakotteiden noudattamisesta.

Mikäli hankintayksikössä herää epäily sopimuskumppanin olemisesta pakotteiden kohteena, hankintayksikön tulee selvittää tarkemmin sopimuskumppanin taustat. Mikäli toimittaja on pakotteiden kohteena, on tämä peruste lopettaa sopimuksen täytäntöönpano. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että tilauksia ei enää tule tehdä toimittajalta ja sopimuksen käyttö lopettaa.

3.5. Hankintasopimukseen liittyvän laskun käsittely

Hankintayksikön tulee ohjeistuksin ja koulutuksella varmistaa, että organisaatiossa tarvittaessa kyseenalaistetaan maksusuoritteiden saajat. Asiaan tulee kiinnittää huomiota erityisesti, jos maksunsaajataho vaikuttaa epäilyttävältä tai esimerkiksi maksun kohdemaana on poikkeuksellinen toimittajan taustoihin nähden. Pankit monitoroivat omalta osaltaan, että maksusuoritteet eivät päädy pakotelistatuille tahoille. Hankintayksikön on kuitenkin tarpeen varmistua itse siitä, että se ei maksa laskuja tahoille, joihin kohdistuu henkilö- tai yhteisöpakotteita tai sektoripakotteita (5 k). Tämän voi toteuttaa esimerkiksi maksusuoritteiden tarkistuspalvelulla.

4. Eri pakotejärjestelmien huomioiminen julkisissa hankinnoissa

4.1. Henkilö- ja yhteisöpakotteet

Henkilö- ja yhteisöpakotteita on noudatettava kaikissa hankinnoissa niiden euromääräisestä arvosta riippumatta.

Henkilö- ja yhteisöpakotteiden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa on monia keinoja. Hankintayksikön tulisi varmistaa, että ei tee hankintasopimuksia pakotelistatun tahon kanssa, että olemassa olevissa sopimuksissa noudatetaan pakotesääntelyä ja ettei maksusuoritteita päädy pakotelistatuille tahoille.

Mitään varoja tai taloudellisia resursseja ei saa päätyä pakotelistatulle taholle tai tämän omistuksessa tai määräysvallassa olevalle yritykselle tai yhteisölle **suoraan** tai **välillisesti**. Siten kyseisten tahojen kanssa ei tule tehdä taloudellisia sitoumuksia, kuten hankintasopimuksia. On tärkeää, että hankintayksikkö tuntee sopimuskumppaninsa ja tässä määräysvaltaa käyttävät tahot ja varmistuu kaikista maksunsaajista.

Jotta sopimuskumppani ja maksunsaaja voidaan tuntea, on usein tarpeen tunnistaa myös omistajat ja määräysvallan käyttäjät. Omistaja tai määräysvallan käyttäjä on kuka tahansa luonnollinen henkilö, joka viime kädessä omistaa yrityksen tai muun oikeushenkilön tai käyttää siinä määräysvaltaa, ja/tai yksi tai useampi luonnollinen henkilö, jonka lukuun liiketoimi suoritetaan tai toimintaa harjoitetaan.

Vastuuta henkilö- ja yhteisöpakotteiden noudattamisesta ei voi siirtää esimerkiksi sopimusehdoilla toiselle osapuolelle, kuten toimittajalle. Hankintayksikön on varmistuttava itsenäisesti, että se noudattaa pakotesääntelyä toiminnassaan. Niin sanottu tuntemisveloitte tarkoittaa, että hankintayksikön **on selvitettävä** sopimuskumppaneittensa taustat riittävällä laajuudella.

Henkilöpakoteasetuksen (269/2014) 2 artikla

1. Jäädytetään kaikki liitteessä I luetelluille luonnollisille henkilöille, oikeushenkilöille, yhteisöille tai elimille kuuluvat taikka näiden omistuksessa, hallussa tai määräysvallassa olevat varat ja taloudelliset resurssit.
2. Mitään varoja tai taloudellisia resursseja ei saa suoraan eikä välillisesti asettaa liitteessä I lueteltujen luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden, yhteisöjen tai elinten saataville tai hyödynnettäviksi.

» [Tutustu pakotesäädöksiin ulkoministeriön verkkosivuilla](#)

Millä laajuudella toimittajan tietoja tulisi tarkistaa?

Henkilö- ja yhteisöpakotteiden toimeenpanemiseksi hankintayksikön on tarkistettava sopimuskomppanin ja näiden alihankkijat. Pakotteiden toimeenpano edellyttää, että toimittajan taustoista tarkistetaan myös, etteivät toimittaja tai tämän alihankkija ole pakotelistatun tahon **omistuksessa tai määräysvallassa**.

Hankintayksikön tulisi selvittää, onko pakotteita asetettu:

- Toimittajalle,
- Toimittajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenille tai määräys-, edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttäville henkilöille,
- Toimittajan välittömille tai välillisille omistajille, jotka omistavat yli 50 prosenttia yhteisön omistusoikeuksista tai sen osake-enemmistön
- Sellaisille alihankkijoille, jotka osallistuvat sopimuksen mukaisten tuotteiden tai palvelujen toimittamiseen,
- Kyseisten alihankkijoiden hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenille tai määräys-, edustus-, päätös- tai valvontavaltaa kyseissä alihankkijoissa käyttäville henkilöille, tai
- Kyseisten alihankkijoiden välittömille tai välillisille omistajille, jotka omistavat yli 50 prosenttia yhteisön omistusoikeuksista tai sen osake-enemmistön

Pakotteiden huomioiminen vaatii usein kuitenkin tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi pelkkä jäsenyys hallintoelimessä ei välttämättä ole riittävä peruste jättää sopimusta tekemättä tai lopettaa sopimuksen käyttöä. Hankintayksikön on esimerkiksi aina arvioitava tapauskohtaisesti, millainen yksittäisen pakotelistatun henkilön määräysvalta yritykseen on, mikäli enemmistöomistuksen kriteeri ei täyty.

Voit pyytää toimittajaa toimittamaan edellä mainittujen tahojen tiedot hankintayksiköllesi ennen hankintapäätöksen tai tilauksen tekemistä, tai ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista. Mikäli toimittaja tai tämän tosiasiallinen omistaja tai määräysvallan käyttäjä on pakotelistalla, on tämä peruste jättää sopimus tekemättä, tai lopettaa sopimuksen täytäntöönpano. Pakotteet on huomioitava myös esimerkiksi dynaamisissa hankintajärjestelmissä sekä ryhmittymien tekemien tarjousten osalta, joissa pätee samat pakotesäännöt kuin muissakin hankinnoissa. Ryhmittymässä kutakin jäsentä on tarkasteltava itsenäisenä tapauksena pakoteselvityksissä, eikä jäsentä voi korvata. Mikäli ryhmittymän jäsen on pakotteiden kohteena, on sopimuksen tekeminen tai toimeenpano keskeytettävä. Pakoteasetusten mukaan hankintayksikkö ei voi joutua korvausvastuuseen vahingoista, jotka ovat seurausta siitä, että hankintayksikkö on noudattanut pakotteita. Sopimuskomppani voi kuitenkin saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisen lainmukaisuuden, eli käytännössä sen, onko hankintayksikkö tulkinnut pakoteasetusta oikein.

Esimerkki

Hankintayksikkö on ostamassa ohjelmistolisenssiä organisaationsa käyttöön ja pyytää toimittajalta tietoja tämän omistajista ja yrityksessä määräysvaltaa käyttävistä henkilöistä. Hankintayksikkö vertaa saamiaan tietoja pakotelistoja vasten ja huomaa, että yritys tai tämän enemmistöomistaja on pakotteiden kohteena. Hankintayksikkö dokumentoi selvityksen eikä tee hankintaa kyseiseltä toimittajalta.

Hankintayksikön lakisääteinen velvoite on varmistua siitä, että toimittaja tai tämän omistajat ja edunsaajat eivät ole pakotteiden kohteena. Mikäli toimittaja kieltäytyy luovuttamasta tietoja esimerkiksi omistajistaan, voi hankintayksikkö vedota viime kädessä omiin velvoitteisiinsa joutuessaan jättämään sopimuksen tekemättä.

Hankintayksikön vastuulla on itsenäisesti selvittää, onko toimittaja pakotteiden kohteena. Selvitys toimittajasta tulee dokumentoida hyvin. Vakuutuslomakkeet tai sopimusehdot eivät yksistään ole riittäviä tapoja tehdä selvitystä, sillä ne siirtävät vastuun toiselle osapuolelle. Vakuutusten ja sopimusehtojen käyttäminen on kuitenkin suositeltavaa osana muita pakotteisiin liittyviä toimenpiteitä.

Hankintayksikön on lisäksi tärkeä ymmärtää, miten pakotelistatun omistus ja määräysvalta määritellään. **Omistuksen** kriteerinä on, että yritys on toisen henkilön tai yrityksen omistuksessa yli 50 prosentin osuudella yrityksen omistusoikeuksista, tai enemmistönomistus muutoin toteutuu. Jos tämä kriteeri täyttyy, katsotaan, että yritys on toisen henkilön tai yrityksen omistuksessa. Yrityksen yhteenlaskettu omistus tulee myös ottaa huomioon. Jos esimerkiksi yksi pakotelistatuista henkilöistä omistaa 30 prosenttia yrityksestä ja toinen listatuista henkilöistä omistaa 25 prosenttia yrityksestä, yritystä on pidettävä pakotelistattujen henkilöiden omistamana. Tällöin ylittyy mainittu 50 % osuus.

Esimerkki

Hankintayksikkö on solmimassa sopimusta toimittajan kanssa, joka toimittaa toimistotarvikkeita. Pakotetarkistuksissa ilmenee, että toimittajan omistajista 52 % kuuluu henkilöihin, jotka ovat pakotelistalla. Tämän vuoksi hankintayksikkö ei voi solmia sopimusta toimittajan kanssa.

Esimerkkejä omistuksen laskennasta eOppivassa

Maksuttomalla Pakotteiden perusteet -kursilla käydään läpi esimerkkejä yhteenlasketun ja välillisen omistuksen laskennasta.

[Tutustu koulutukseen](#)

Määräysvallan määritelmä sisältyy henkilöpakoteasetuksen 1 artiklan j kohtaan. Sen mukaan määräysvallalla tarkoitetaan oikeushenkilössä, yhteisössä tai elimessä **muun muassa** seuraavia:

- i.** oikeutta tai valtaa nimittää tai erottaa enemmistö oikeushenkilön, yhteisön tai elimen hallinto-, johto- tai valvontaelinten jäsenistä;
- ii.** sitä, että on yksin äänioikeuttaan käyttäen nimittänyt enemmistön oikeushenkilön, yhteisön tai elimen hallinto-, johto- tai valvontaelinten jäsenistä, jotka ovat toimineet tehtävässä kuluvan tai edellisen tilikauden aikana;
- iii.** sitä, että oikeushenkilön, yhteisön tai elimen muiden osakkaiden tai jäsenten kanssa tehdyn sopimuksen nojalla määrää yksin enemmistöstä osakkaiden tai jäsenten äänistä kyseisessä oikeushenkilössä, yhteisössä tai elimessä;
- iv.** oikeutta käyttää määräävää vaikutusvaltaa oikeushenkilössä, yhteisössä tai elimessä kyseisen oikeushenkilön, yhteisön tai elimen kanssa tehdyn sopimuksen tai sen perustamiskirjan tai yhtiöjärjestyksen määräysten nojalla, jos kyseistä oikeushenkilöä, yhteisöä tai elintä koskevassa laissa sallitaan, että siihen sovelletaan tällaista sopimusta tai määräystä;
- v.** tosiasiallista valtaa käyttää iv alakohdassa tarkoitettua oikeutta käyttää määräävää vaikutusvaltaa, vaikka ei olisi kyseisen oikeuden haltija;
- vi.** oikeutta käyttää oikeushenkilön, yhteisön tai elimen koko omaisuutta tai osaa siitä;
- vii.** sellaisen oikeushenkilön, yhteisön tai elimen liiketoiminnan yhtenäistä johtamista, joiden osalta julkistetaan konsolidoitu tilinpäätös; tai
- viii.** sitä, että vastaa yhteisvastuullisesti oikeushenkilön, yhteisön tai elimen rahoitusvastuista tai takaa niitä.

Esimerkki

Kilpailutusvaiheessa hankintayksikkö saa tarjouksen rakennuspalveluita tarjoavalta yhtiöltä. Hankintayksikkö tarkistaa yhtiön taustat ja huomaa, että yhtiön hallituksen puheenjohtaja tai jäsen on henkilöpakotteiden kohteena. Tällöin hankintayksikkö joutuu arvioimaan, onko puheenjohtajalla tai jäsenellä tosiasiallinen määräysvalta yrityksessä. Hankintayksikön tulee tapauskohtaisen arvioinnin perusteella päättää, voiko kyseisen tahon kanssa tehdä sopimusta.

Miten tarkistan, onko toimittaja tai tämän tosiasiallinen omistaja tai määräsvallan käyttäjä pakotelistalla?

Euroopan unioni ylläpitää henkilö- ja yhteisöpakotteiden kohteena olevista henkilöistä koontilistaa, joka sisältää myös YK:n pakotteiden kohteena olevat tahot. Lista on saatavilla Euroopan unionin verkkosivuilla. Koontilista on ainoa lähde, johon on koottu kaikissa pakotejärjestelmissä listatut luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt.

Tiedoston käyttö tapahtuu tallentamalla verkkosivuilta tiedosto *Consolidated Financial Sanctions in PDF Format* talteen. Hankintayksikön etsimää nimeä, tahoja tai yritystä voi hakea asiakirjasta hakutoiminnolla painamalla yhtäaikaaisesti CTRL + F. Asiakirja on laaja ja haun suorittaminen voi viedä aikaa. Lisäksi erityisesti luonnollisen henkilön nimillä voi olla useita eri kirjoitusasuja. Haun voi suorittaa myös [EU Sanctions Tracker](#)-palvelussa.

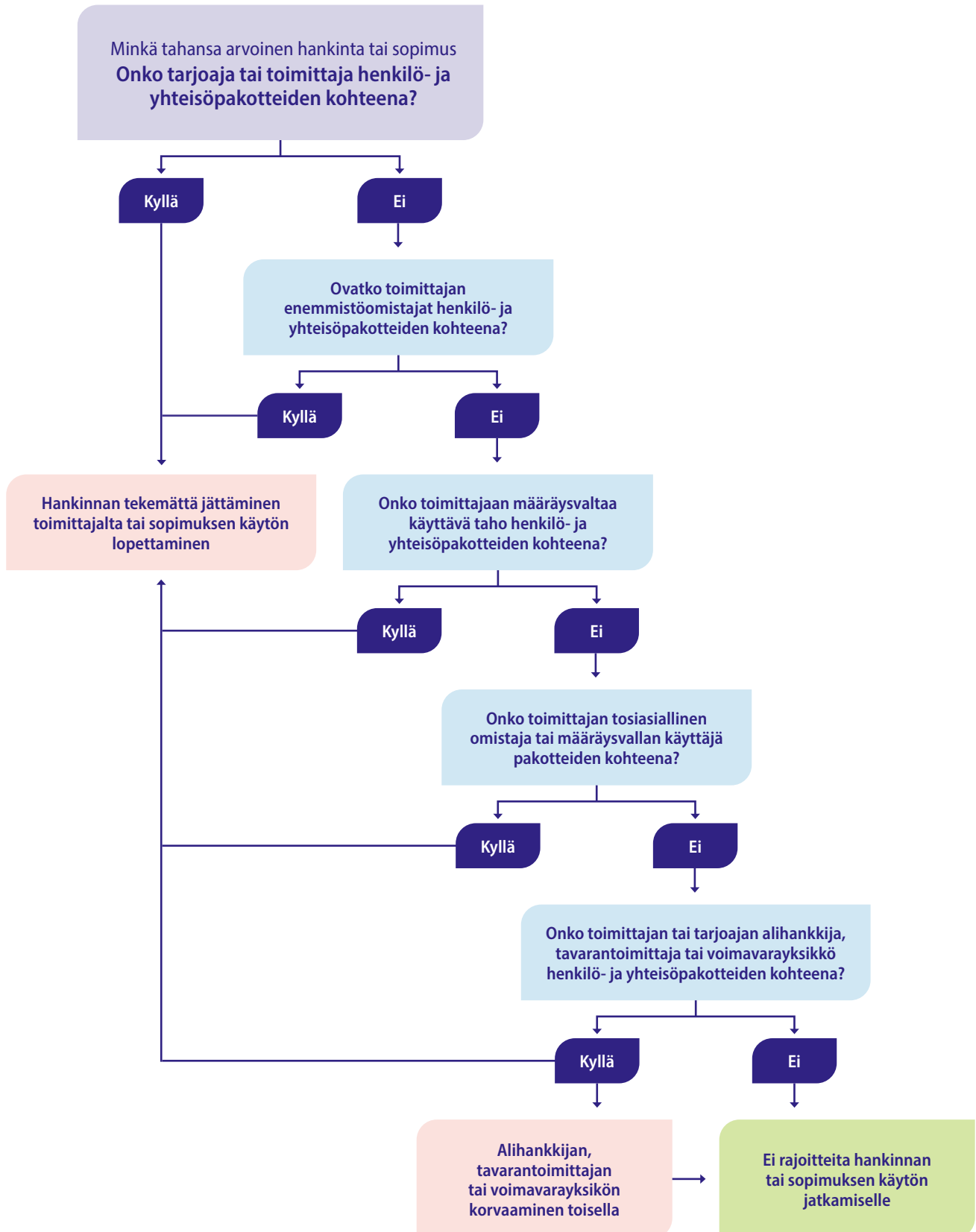
Markkinoilla on useita kaupallisia palveluita yritysten omistus- ja määräysvaltatietojen keräämiseen sekä pakotelistatarkistusten tekemiseen. Palvelun hyödyllisyyttä on suositeltavaa harkita organisaatiokohtaisesti. Hankintayksikön onkin hyvä arvioida, onko selvitystä mahdollista tehdä riittävän perusteellisesti täysin omana työnä. Monet ratkaisut myös mahdollistavat sopimuskumppaneiden jatkuvan pakoteseurannan.

Valtion henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskus Palkeet on toteuttanut valtion kirjanpitoyksiköiden käyttöön keskitetyn pakotelistatarkistuspalvelun, jonka avulla kirjanpitoyksikkö voi saada tietoja siitä, onko toimittaja ja tämän omistajat tai määräsvallan käyttäjät pakotteiden kohteena.

Pakotelistoja päivitetään säännöllisesti, joten hankintayksikön on myös varmistuttava, että olemassa olevat sopimuskumppanit eivät ole päätyneet pakotelistoille sopimuskauden aikana.

- » [Konsolidoitu luettelo henkilöistä, ryhmistä ja yhteisöistä, joihin sovelletaan EU:n taloudellisia pakotteita](#)
- » [EU Sanctions Tracker](#)

Henkilö- ja yhteisöpakotteiden huomioiminen julkisessa hankinnassa

4.2. Sektoripakotteet

4.2.1. Erityisesti julkisia hankintoja koskevat sektoripakotteet (5 k artikla)

Sektoripakotteilla tarkoitetaan kieltoja ja rajoitteita, jotka kohdistuvat esimerkiksi vientiin ja tuontiin, rahoitussektorille sekä julkisiin hankintoihin. Venäjää vastaan asetetut sektoripakotteet ovat ennenäkemätömän laajat. Julkisiin hankintoihin liittyvät sektoripakotteet (5 k) ovat toimintalogiikaltaan erilaisia verrattuna henkilöpakotteisiin. Sektoripakotteet yleisesti eivät välttämättä kohdistu tiettyyn henkilöön tai tahoon, vaan ne perustuvat esimerkiksi tiettyyn toimeen, tuotteeseen tai kansalaisuuteen.

Julkisiin hankintoihin liittyvät sektoripakotteet (asetuksen 833/2014 5 k artikla) kohdistuvat Venäjän kansalaisiin sekä Venäjälle sijoittautuneisiin tahoihin, ja niitä sovelletaan vain EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Hankintayksikön on varmistuttava, että se ei tee hankinta- tai käyttöoikeussopimuksia kyseisten tahojen kanssa, eikä jatka olemassa olevien sopimusten toimeenpanoa. Vastuuta sektoripakotteiden (5 k) noudattamisesta ei voi siirtää toiselle osapuolelle, kuten toimittajalle.

Tutustu tarkemmin säädökseen ja artiklaan 5 k

[Neuvoston asetus 833/2014](#)

Uusin konsolidoitu versio löytyy valitsemalla se palvelun vasemmasta laidasta.

Mitä tarkoitetaan Venäjän kansalaisella tai Venäjälle sijoittautuneella taholla?

Voimassa olevien julkisia hankintoja koskevien sektoripakotteiden (5 k) mukaan EU-kynnysarvot ylittäviä hankintasopimuksia ei tule tehdä tai olemassa olevia sopimuksia jatkaa, mikäli toimittaja on:

- a. Venäjän kansalainen tai Venäjälle sijoittautunut luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yhteisö tai elin,
- b. oikeushenkilö, yhteisö tai elin, jonka omistusoikeuksista edellisessä kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yhteisö tai elin omistaa suoraan tai välillisesti yli 50 prosenttia; tai
- c. luonnollinen henkilö, oikeushenkilö, yhteisö tai elin, joka toimii a) tai b) kohdassa tarkoitettun luonnollisen henkilön, oikeushenkilön, yhteisön tai elimen puolesta tai johdolla.

Esimerkki

Hankintayksikkö on solmimassa EU-kynnysarvot ylittävää sopimusta infrastruktuuriurakasta. Toimittaja on Venäjällä sijaitseva yritys. Hankintayksikkö ei voi tehdä sopimusta yrityksen kanssa ja yritys täytyy sulkea tarjouskilpailusta.

Määritelmät ulottuvat myös alihankkijoihin. Siten toimittajan alihankkija, tavarantoimittaja tai voimavaryksikkö ei saa olla kohdissa a)–c) tarkoitettu taho, jos tämän osuus hankintasopimuksen arvosta on yli 10 prosenttia.

Mikäli toimittajan venäläinen omistus on osittaista ja tulee eri omistustasoilta, on omistusosuus laskettava. Esimerkiksi jos toimittaja on 30 % venäläisen kansalaisen omistama ja 70 % eurooppalaisen yrityksen omistama, ja eurooppalainen yritys on 40 % venäläisen tahon omistama, on tarjoaja 58-prosenttisesti sektoripakotteiden (5 k) kohteena olevien tahojen omistama ($0,3 + 0,4 \times 0,7$).

Sektoripakotteet (5 k) koskevat myös ryhmittymiä. Ryhmittymän tapauksessa omistusosuus lasketaan jäsenkohtaisesti. 50 prosentin omistusraja koskee itsenäisesti jokaista ryhmittymän jäsentä. Mikäli ryhmittymän jäsen on sektoripakotteiden kohteena, on ryhmittymä suljettava tarjouskilpailusta tai sopimuksen toimeenpano keskeytettävä. Ryhmittymän jäsenet vastaavat sopimuksen toteuttamisesta yhteisvastuullisesti, joten jäseniä ei voi korvata.

Alihankkijan tai voimavarayksikön ollessa pakotteiden kohteena on alihankkijan korvaaminen ensisijainen toimenpide. Mikäli välitön korvaaminen ei ole mahdollista, on sopimuksen toimeenpano keskeytettävä.

Sektoripakoteasetuksen 5 k artiklan kielto koskee kokonaisuudessaan myös kaksoiskansalaisia. Komission tulkintaohjeen mukaan kielto ei koske pakolaisstatuksen saaneita Venäjän kansalaisia.

Pakotteiden kohteena oleville tahoille ei saa lähettää sisäisten kilpailutusten tarjouspyyntöjä dynaamisissa hankintajärjestelmissä.

Mikäli tarjoaja tai toimittaja on sektoripakotteiden (5 k) kohteena, on tämä peruste jättää sopimus tekemättä tai lopettaa sopimuksen täytäntöönpano. Pakoteasetusten mukaan hankintayksikkö ei voi joutua korvausvastuuseen vahingoista, jotka ovat seurausta siitä, että hankintayksikkö on noudattanut pakotteita. Sopimuskumppani voi kuitenkin saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisen lainmukaisuuden, eli käytännössä sen, onko hankintayksikkö tulkinnut pakoteasetusta oikein.

Miten selvitän, onko toimittaja tai tämän alihankkija, tavarantoimittaja tai voimavarayksikkö Venäjän kansalainen tai Venäjälle sijoittautunut taho?

Jokaisen julkiseen hankintaan osallistuvan toimittajan on annettava yksityiskohtaiset tiedot omistajistaan siinä määrin, että voidaan todeta, ettei sen venäläisomistus ylitä sallittua rajaa. Sääntö koskee kaiken tyyppisiä organisaatioita, myös esimerkiksi pörssiyrityksiä ja osuuskuntia. Hankintayksiköllä on kuitenkin syytä varmistaa, että tietojen pyytäminen ja sopimusehdot ovat kohtuulliset suhteessa tarjoajan organisaatiotyyppiin.

Mikäli toimittajan omistajuudesta tai edunsaajista herää epäilyksiä, on hankintayksikön hyvä tehdä tarkempia selvityksiä. Selvityksissä voi hyödyntää kaupallisia tai keskitettyjä pakotetarkistuspalveluita. Selvitys tulee dokumentoida hyvin.

Sektoripakotteet (5 k) koskevat kaikkia Venäjälle sijoittautuneita tahoja niiden omistusrakenteesta riippumatta. Tämä tarkoittaa, että vaikka yrityksen omistaisi jonkin muun maan kansalainen, mutta yritys sijaitsee Venäjällä, on sitä kohdeltava kuten muitakin pakotteiden kohteena olevia tahoja. On tärkeää tiedostaa, että sektoripakotteiden (5 k) toimintalogiikka on osin erilainen kuin henkilö- ja yhteisöpakotteiden, ja että pakotteita tulee noudattaa rinnakkain.

Oikeustapaus

Unionin tuomioistuin täsmensi antamassaan ratkaisussa Opera Laboratori Fiorentini SpA (asia C-313/24), miten Venäjää koskevia sektoripakotteita (5 k) sovelletaan julkisiin hankintoihin. Tuomioistuin selvensi, milloin talouden toimija kuuluu pakotteiden soveltamisalaan, ja miten omistusta, määräysvaltaa ja yhteyksiä pakotteiden kohteena oleviin henkilöihin tai yhteisöihin on arvioitava. Tuomioistuin katsoi, että hankintaviranomaisten on tehtävä perusteellinen arviointi ennen julkisen hankintasopimuksen myöntämistä yhtiölle, joka ei ole sijoittautunut Venäjälle, mutta jonka hallintoa hoitaa hallituksen jäsen, joka on Venäjän kansalainen.

[Tutustu oikeustapaukseen](#)

Esimerkki

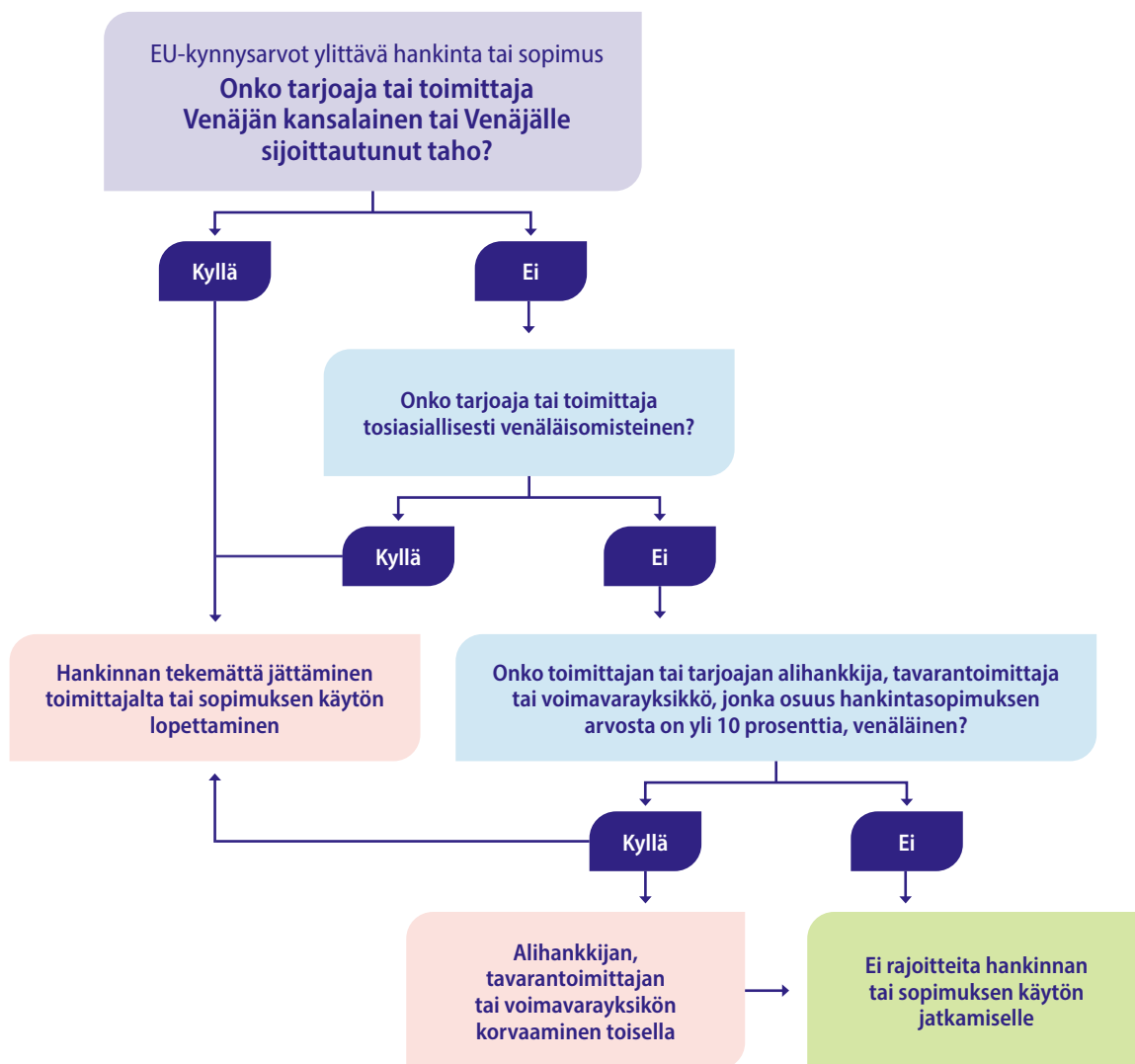
Tarjouskilpailuun osallistuu yritys, jonka pääkonttori sijaitsee Venäjällä, mutta sen toimitusjohtaja on kansalaisuudeltaan italialainen. Hankintayksikön on suljettava yritys kilpailusta, sillä yritys, jonka kanssa sopimus solmittaisiin, on Venäjälle sijoittautunut taho.

Usein kysytyjä kysymyksiä artikkelin 5 k soveltamisesta

Euroopan komissio on koonnut yhteen yleisimpiä artikkelin 5 k soveltamiseen liittyviä kysymyksiä ja vastauksia.

[Tutustu tulkintaohjeisiin](#)

Sektoripakotteiden (artikla 5 k) huomioiminen julkisessa hankinnassa

4.2.2. Tuontirajoitteet

EU:n pakotejärjestelmän tuontirajoitteilla tarkoitetaan kieltoja tuoda tiettyjä tavaroita tai raaka-aineita EU:n alueelle pakotteiden kohteena olevista maista tai alueilta. **Tuontikiellot ovat myös sektoripakotteita.** Niitä kohdistetaan tyypillisesti sellaisiin tuotteisiin, joista saatavilla vientituloilla pakotteiden kohteet rahoittavat toimintaansa – esimerkiksi fossiiliset polttoaineet (kuten öljy ja maakaasu) sekä jalometallit ja jalokivet.

Euroopan unioni on kieltänyt esimerkiksi venäläisten rauta- ja terästuotteiden, sementin, puutavaran, kumituotteiden, alkoholijuomien, kalatuotteiden sekä kullan ja timanttien tuonnin unionin alueelle. Samoin keskeisten energiatuotteiden, kuten kivihiilen, raakaöljyn ja eräiden öljyjalosteiden, tuonti Venäjältä on kokonaan kielletty. Tuontirajoitteet vaihtelevat pakotejärjestelmittäin, ja ne suunnitellaan tapauskohtaisesti kulloisenkin tilanteen mukaan. Julkisissa hankinnoissa tuontirajoitteet tulevat käytännössä esille silloin, kun hankinnan kohteena on tuotteita, joiden alkuperä saattaa olla pakotteiden kohteena olevan valtion alueella. Hankintayksiköiden tulee hankintojen suunnittelussa ja tarjouskilpailuissa varmistaa, etteivät ne hanki tuotteita tai materiaaleja pakotteiden piirissä olevista lähteistä.

Jos hankinnan kohteena on sellainen tuoteryhmä, johon kohdistuu tuontirajoitteita, hankintayksikön kannattaa lisätä tarjouskilpailun asiakirjoihin hankinnan kohdetta koskeva vähimmäisvaatimus siitä, että tarjotut tuotteet eivät saa olla tuontirajoitteiden kohteena. Hankintayksikön on varmistettava, että tarjotut tuotteet täyttävät tarjouspyynnön vaatimukset, eli että tuotteet eivät ole tuontirajoitteiden kohteena. Vähimmäisvaatimuksen perusteella hankintayksikkö voi hylätä tarjouspyyntöä vastaamattomina tarjoukset, joissa tarjotaan tuontirajoitteiden kohteena olevia tuotteita.

Vaikka tarjouspyynnössä ei olisi ollut erityistä ehtoa tuontirajoitteista, hankintayksikön on hyvä varmistaa, että tarjotut tuotteet eivät ole tuontirajoitteiden piirissä. Tuontirajoitettuihin tuotteisiin perustuvan tarjouksen pohjalta ei voi käytännössä tehdä toteuttamiskelpoista sopimusta, sillä tuontirajoitteiden piirissä olevien tuotteiden toimittaminen EU:n alueelle ei ole sallittua.

Mikäli hankintasopimuksen kohteena oleva tuote asetetaan tuontirajoitteiden piiriin kesken sopimuskauden, sopijapuolet voivat sopia esimerkiksi tuotteiden korvaamisesta vastaavilla tuotteilla, joka eivät ole tuontirajoitteiden kohteena. Hankintasopimuksen muutostilanteissa on huomioitava hankintasopimuksen muuttamista koskevat oikeusohjeet (esim. hankintalain 136 §) sekä hankintasopimuksen ehdot. Jos sopimusta ei ole mahdollista muuttaa tai muuttamisesta ei päästä yhteisymmärrykseen, sopimus voidaan yleensä päättää ja hankinta kilpailuttaa uudelleen.

Hankintayksikön on hyvä lisätä sopimukseen riittävät ehdot sellaisten tilanteiden varalle, joissa hankinnan kohteena oleva tuote tai palvelu saattaisi joutua tuontirajoitteiden piiriin. Julkisten hankintojen yleisissä sopimusehdoissa (JYSE 2025 ja JIT 2025) tuontirajoitteet on huomioitu irtisanomis- ja ilmoitusehdoissa osana muita pakote-ehtoja. Tavarankorvaamisesta on ehdot JYSE 2025 tavarat -ehdoissa (kohta 4.7), ja tavarankorvaamista koskevien ehtojen soveltuvuutta kannattaa arvioida, mikäli hankinnan kohteena oleva tuote joutuu tuontirajoitteiden piiriin sopimuskauden aikana.

Tutustu tuontirajoitteisiin

Voimassa oleviin pakotteisiin, mukaan lukien tuontirajoitteisiin, sekä niihin liittyvään sääntelyyn voit tutustua ulkoministeriön verkkosivuilla

[Ulkoministeriön verkkosivut](#)

4.3. Kansalliset varojen jäädyttämiset ja niiden huomioiminen käytännössä

Suomessa on käytössä kansallinen varojen jäädytysmekanismi terrorismin torjumiseksi. Asiasta on säädetty laissa varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013). Laki mahdollistaa sellaisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden varojen jäädyttämisen, joilla on yhteyksiä terrorismiin. Jäädyttämispäätösten edellytysten selvittämisen ja päätöksen varojen jäädyttämisestä tekee keskusrikospoliisi. Varojen jäädyttämisen tarkoituksena on estää päätöksen kohdetta kanavoimasta varoja terroristiseen tarkoitukseen. Myöskään hankintayksiköt eivät voi tehdä hankintoja tahoilta, joiden varat on jäädytetty.

Koska kansallisessa lainsäädännössä on säädetty vain varojen jäädyttämisestä, eikä yksityiskohtaisemmin esimerkiksi hankinta- ja käyttöoikeussopimusten irtisanomisesta, on hankintayksikön hyvä varmistaa, että sopimukset ovat irtisanottavissa myös sellaisissa tapauksissa, joissa sopimuskomppani on kansallisen varojen jäädyttämisen kohteena. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus ja vahingonkorvausehto on hyvä pakotteiden lisäksi ulottaa koskemaan myös kansallisia varojen jäädyttämiä. Asiaan voi hakea varmistuksia myös toimittajalta pyydettävillä vakuutuksilla. Kansalliset varojen jäädyttämiset on huomioitu JYSE 2025- ja JIT 2025 -ehdoissa.

4.4. Yhdysvaltain, Iso-Britannian ja muiden valtioiden kansalliset pakotteet

Yhdysvallat, Iso-Britannia ja eräät muut valtiot ovat kohdentaneet itsenäisesti pakotteita eri tahoihin. Suomi toimeenpanee ainoastaan EU:n ja YK:n pakotteita.

Suomalaisten hankintayksiköiden tulee siis noudattaa toiminnassaan EU:n ja YK:n pakotteita. Siten muiden valtioiden asettamat pakotteet eivät suoraan oikeuta esimerkiksi tarjoajan poissulkemiseen tai sopimuksen jäädyttämiseen.

Suomalaisten hankintayksiköiden on kuitenkin hyvä olla tietoisia erityisesti suurten valtioiden asettamista pakotteista. Esimerkiksi Yhdysvaltojen asettamilla pakotteilla voi olla **merkittäviä vaikutuksia niiden kohteena olevan yrityksen toimintakykyyn ja pankkiliikenteen toimivuuteen**. Joissain harvinaisissa tapauksissa on mahdollista, että yhteistyö muun valtion asettamien pakotteiden kohteena olevan tahon kanssa voi aiheuttaa välillisesti mainehaittaa, taloudellista haittaa tai muuta haittaa hankintayksikölle, erityisesti, jos hankintayksikkö harjoittaa mittavaa taloudellista toimintaa kansainvälisten organisaatioiden kanssa (esimerkiksi kansainväliset luottolaitokset tai rahoitukset). Pahimmillaan hankintayksikkö, joka esimerkiksi suorittaa maksuja Yhdysvaltain pakotteiden kohteena olevalle yritykselle, voi itse joutua pakotteiden kohteeksi.

Vaikka muiden valtioiden asettamia pakotteita ei Suomessa noudateta sellaisenaan, on niiden huomioiminen riskienhallinnan näkökulmasta tärkeää. Esimerkiksi hankintasopimuksessa on hyvä varmistaa, että hankintayksiköllä on käytössä riittävät keinot, mikäli toimittaja ei kykene pakotteista tai muista syistä suoriutumaan velvoitteistaan.

Useat kaupalliset pakotetarkistuspalvelut tuottavat tietoa EU:n ja YK:n pakotteiden lisäksi muun muassa Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian asettamista pakotteista. Mikäli tarjouskilpailun tai sopimuskauden aikana käy ilmi, että toimittajaan tai tämän alihankkijaan kohdistuu esimerkiksi kyseisten valtioiden asettama pakote, on hankintayksikön hyvä neuvotella toimittajan kanssa ja varmistaa, että tällä ei ole vaikutuksia sovitun tavaran toimitukseen tai palvelun toteutukseen. Maksuliikenteen häiriöihin kannattaa varautua.

4.5. Toimittajan tunteminen ja pakotteiden varoitusmerkit

Toimittajan tunteminen on yksi tärkeimmistä hankintayksikön velvoitteista pakotteiden näkökulmasta. Tuntemisprosessi on hyvä aloittaa sillä, että hankkii toimittajasta perustietoja, tarkistaa ostettavan tavarain tai tuotteen pakotestatuksen sekä peilaa yritystä, sen osakkeenomistajia sekä johtoa EU:n pakotelistaa vasten.

Varmista, että keräät toimittajasta ainakin seuraavia perustason tietoja:

- tarjoajayrityksen koko nimi
- oikeudellinen muoto (pörssilistattu, osakeyhtiö, yksityinen osakeyhtiö jne.)
- yritystunnus
- yksityinen vai valtio-omisteinen
- pääyhteyshenkilö, osoite, puhelinnumero ja verkko-osoite
- toiminta ja tuotteet
- tosiasiallinen omistaja ja määräysvallan käyttäjä.

Lisäksi seuraavat tiedot ovat tarpeen, jos jokin toimittajan taustassa arveluttaa:

- johdon koko nimet, syntymäpaikat ja -ajat
- osakkeenomistajien koko nimet ja osakkeiden määrä, syntymäpaikat ja -ajat sekä
- johdon ja osakkeenomistajien sidokset pakotteiden kohteisiin.

Toimittajan tunteminen ei kuitenkaan ole aina yksinkertaista, eikä vähimmäiskynnystä tuntemiselle voida asettaa. Tietoja, joita ei löydy julkisista lähteistä, voi kysyä toimittajalta. Seuraavat esimerkit toimittajan tuntemisesta on esitetty yleisellä tasolla, eivätkä ne aina selviä rekistereistä. Toiset esimerkkitiedoista saatavat selvittää esimerkiksi hakukoneilla tai median esille nostamista tiedoista. Jotkut tiedot ilmenevät toisaalta vasta sopimuskaudella.

Lisäksi osa tiedoista edellyttää syvempää syventymistä sen jälkeen, kun toimittajan toiminnasta on herännyt epäilyksiä. Ne toimivat kuitenkin esimerkkeinä asioista, joihin voi erityisesti kiinnittää huomiota.

Hankintayksikkö voi arvioida seuraavien kysymysten avulla **toimittajan toimintaa**:

- a. Tunnetko nykyiset ja tulevat toimittajasi, niiden taustat ja omistukset sekä sen, kenellä on niissä määräysvalta ja kuka niitä johtaa?
- b. Toimiiko toimittajasi ketjussa, jossa omistusketjun jäljittäminen tosiasialliseen omistajaan, edunsaajaan tai määräysvallan käyttäjään on monimutkaista?
- c. Tunnetko toimittajan liiketoiminnan ja mahdolliset muutokset liiketoimintaprofilissa?
- d. Onko toimittajalla yhteyksiä pakotteiden kohteena oleviin henkilöihin tai yrityksiin tai onko yhteyksiä ollut?
- e. Onko toimittajalla fyysinen toimipaikka ja yleisölle tarkoitettu verkkosivusto?
- f. Onko toimittajan liiketoiminta-alue tilattujen/toimitettujen tavaroiden ja teknologian mukainen?
- g. Mistä tuotteet/teknologiat, joita toimittajasi, tarjoaa/myy, on hankittu?
- h. Miten asianomaiset tavarat/teknologiat kuljetetaan? Mitä reittejä aiotaan käyttää?
- i. Antoiko toimittaja riittävästi tietoja yrityksen taustasta sekä liiketoiminnasta?
- j. Käykö toimittaja kauppaa tavaroilla/teknologioilla, joille on määrätty vienti-/tuontirajoituksia?

Hankintayksikön kannattaa lisäksi tarkkailla toimittajan toimintaan liittyviä erityisiä pakotteiden **varoitusmerkkejä**. Varoitusmerkit eivät yksistään välttämättä tarkoita, että toimittajan kanssa olisi kieltäydyttävä taloudellisesta toiminnasta, vaan ne auttavat suuntaamaan esimerkiksi selvitysresursseja tarkoituksenmukaisimpiin kohteisiin. Varoitusmerkkien avulla voidaan havaita myös mahdollisesti pakotteiden kiertämistä.

Varoitusmerkkejä ovat muun muassa seuraavat:

- Toimittajan antamat taustatiedot yrityksestä ovat puutteelliset
- Toimittaja kyseenalaistaa pyynnön toimittaa taustatietoja
- Toimittaja ehdottaa muutoksia pakotteista koskeviin sopimusehtoihin tai vakuutuslomakkeisiin tai kieltäytyy hyväksymästä niitä
- Epätavanomaiset maksumenetelmät tai valuutta, monenlaiset maksujärjestelyt tai siirrot liittyvät pakotteiden kohteena oleviin tahoihin (esim. toisen puolesta maksu)
- Maksut suoritetaan kolmansille osapuolille tai ne ovat peräisin kolmansilta osapuolilta
- Rajat ylittävät rahansiirrot
- Muutokset omistusrakenteessa
- Toimittaja on vasta muuttanut toimintaansa tai avannut uutta toimintaa ulkomailla, esimerkiksi kolmansissa maissa
- Toimittaja on käynyt pitkään kauppaa Venäjän kanssa tai toimittajan liiketoiminta liittyy Venäjän kauppaan
- Toimittajan toiminta (vientä, tuonti ja rahoitustoimet) eroavat merkittävästi aiemmasta toiminnasta
- Toimittaja sijaitsee tai tällä on liikeyritys kolmannessa maassa
- Toimittaja on äskettäin perustettu tai sulautunut pakotteiden kohteena olevaan yhteisöön, yhteisöihin tai henkilöihin liittyvään yhteisöön
- Toimittajalla on sama osoite kuin useilla kymmenillä eri yhtiöillä (ts. kyseessä on todennäköisesti pöytälaatikkoyhtiö)

- Toimittajan toimitusjohtaja tai johto ei ole koskaan tavoitettavissa keskustelua varten, vaan yhteydenpito tapahtuu työntekijän tai edustajan kanssa, jolla vaikuttaa olevan yleinen valtakirja
- Omistus- ja johtamisjärjestelyjen monimutkaisuus ja peiteyritysten käyttö (esimerkiksi perheenjäsenten käyttö, monimutkaiset liiketoimintajärjestelyt, osakkeiden siirrot, yhtiön nimen muuttaminen tai tunnettujen offshore-paikkojen eli ns. "veroparatiisien" tai vastaavien käyttö)
- Venäläisten yritysten sijaitseminen pakotteiden kohteena olevien yhteisöjen yhteydessä ja kaupankäyntiin osallistuminen
- Liikeyritys on tavarankuljetukseen keskittyvä yritys tai tavaroiden tai palvelujen välitystoimisto/välittäjä (kuljetusyrityksiä on käytetty pakotteiden kiertämiseen)
- Sähköisessä viestinnässä venäläiset tai valkovenäläiset verkkotunnukset
- Viestinnässä pyritään käyttämään salattua sanomavälitystä ilman selvää syytä (esim. WhatsApp tai Signal)
- Talouden kannalta kriittiset tavarat tai ns. taistelukenttätuotteet
- Kauppatavarankäytön alkuperän peittely esimerkiksi tuotetunnuksen muuttamisella

Tiesitkö?

Julkisiin lähteisiin perustuva tiedonhaku yrityksen verkkosivustolta, uutisista, verkosta voi auttaa tunnistamaan varoitusmerkkejä toimittajan toiminnassa.

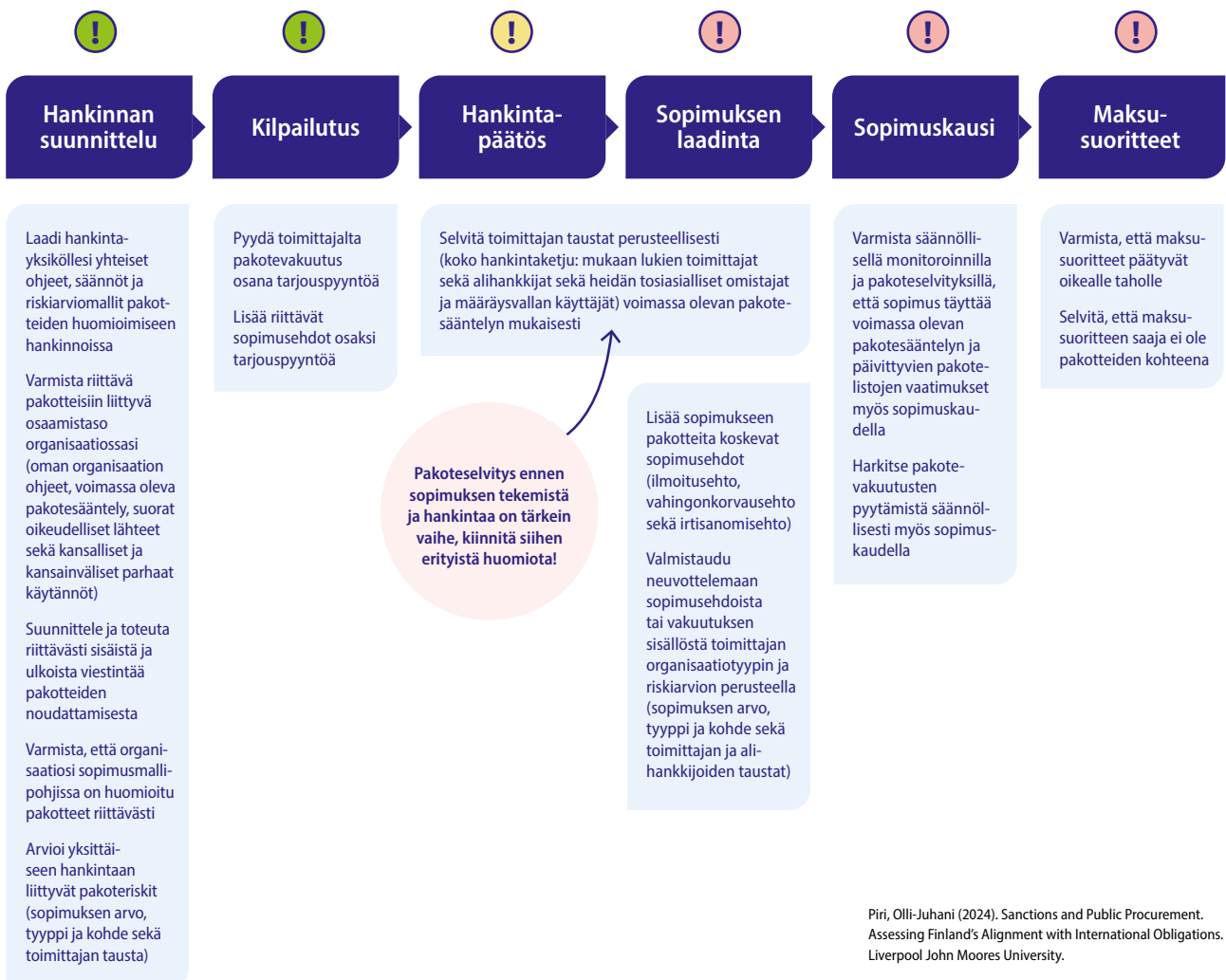
Julkisista lähteistä voi löytyä viitteitä esimerkiksi yhteyksistä terrorismiin tai sen rahoitukseen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai asekauppaan, rahanpesuun, lahjontaan, korruptioon, riita-asioihin tai jopa suoraan pakotteisiin. Tiedot on tärkeä aina varmistaa virallisista lähteistä.

5. Miten organisaation pakotekäytäntöjä voi arvioida ja kehittää?

Pakotteiden huomioiminen ja pakotekäytäntöjen kehittäminen voivat tuntua vaikealta, sillä teemaan liittyy paljon haastavaa lainsäädäntöä ja tulkinnallisia epäselvyyksiäkin. Tärkeintä on kuitenkin ottaa ensimmäiset askeleet ja kehittää oman organisaation lainmukaista toimintaa askel askeleelta eteenpäin. Hankintayksikkö voi peilata nykyisiä toimintatapojaan alla esitettyyn pakotekäytäntöjen kehittämisen viitekehukseen. Viitekehys on malli julkisiin hankintoihin liittyvien pakoteriskien tunnistamiseksi ja mahdollisimman tehokkaaksi vähentämiseksi. Viitekehystä ei ole tarkoitettu noudatettavaksi sellaisenaan, vaan sitä voi käyttää hankintayksikön oman tekemisen arviointiin organisaation resurssien ja kyvykkyyksien puitteissa.

Viitekehys hankintayksikön toimintatapojen kehittämiseen

Pakotteiden huomioiminen julkisissa hankinnoissa

Arviointimalli auttaa tunnistamaan ja valitsemaan sellaisia toimia, joilla nykyisiä käytäntöjä voisi parantaa pakotesääntelyn paremmaksi huomioimiseksi. Viitekehys perustuu laajan selvityksen tuloksiin sekä lainsäädännölliseen kehukseen. Viitekehystä voi soveltaa kynnysarvot ylittävien hankintojen lisäksi myös pienhankintoihin kiinnittämällä huomiota vain niihin vaiheisiin, jotka ovat olennaisia.

Ensimmäisenä vaiheena hankintayksikössä voi esimerkiksi kartoittaa, onko organisaation asiakirjapohjissa huomioitu pakotteet. Olisikin tärkeä, että esimerkiksi **sopimusmallipohjiin lisätään pakotteita koskevat ehdot** mukaan ensi tilassa. Pakotteiden osalta vähimmäistasona on esimerkiksi viitata tuoreimpiin yleisiin sopimusehtoihin ja pohtia vahingonkorvauskaton riittävyys. Hankintayksikön on hyvä ottaa käyttöön kilpailutusjärjestelmissä kaikissa hankinnoissa myös tarjoajan vakuutuslomake. Vakuutuslomakkeen käyttö tarjouspyynnössä ja sopimuksissa on erityisen merkityksellinen sektoripakotteissa (5 k). Lisäksi organisaation sisällä kannattaa jakaa tätä ohjetta sekä tietoa eOppivasta löytyvästä maksuttomasta pakotekoulutuksesta.

Hankintayksikön on hyvä varmistaa, että organisaatiossa on **riittävä osaamistaso** pakotteiden huomioimiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijät ymmärtävät esimerkiksi, mitä voimassa olevaa pakotesääntelyä on, mistä saa ajantasaiset tiedot pakotelistatuista tahoista ja miten määritellään omistus- ja määräysvalta. Organisaatiossa kannattaa nimetä pakoteasioiden vastuhenkilö, jonka tehtävänä on seurata pakotteiden muuttuvia sääntöjä ja lähteitä.

Pakotekoulutus eOppivassa

Maksuttoman koulutuksen avulla voi kehittää omaa ja organisaation osaamista pakotteiden tunnistamisessa ja noudattamisessa.

[Tutustu koulutukseen](#)

Seuraavaksi hankintayksikössä olisi hyvä kartoittaa, millaista selvitystyötä organisaatioissa tehdään toimitajan taustatietojen selvittämisessä. **Pakotetarkastus** on pakotteiden huomioimisen tärkein vaihe, koska sillä hankintayksikkö osoittaa, että on pyrkinyt varmistumaan siitä, että toimittaja tai tämän edunsaajat eivät ole pakotteiden kohteena. Erityisen tärkeää on, että selvitystyötä tehdään joko omana työnä tai käyttäen kaupallisia tai keskitettyjä pakotetarkistuspalveluja, jotka hakevat tietoa lukuisista kansainvälisistä rekistereistä. Selvitystyö on aina hyvä dokumentoida.

Kun perusasiat on otettu haltuun, hankintayksikössä kannattaa luoda **prosessi pakotetarkastusten tekemiseksi olemassa olevista sopimuskumppaneista**, ellei selvityksiä ole tehty ennen sopimuksen allekirjoittamista. Lisäksi on hyvä panostaa siihen, että pakotetarkistuksia, niin sanottua pakotemonitorointia, tehdään säännönmukaisesti sopimuskaudella, sillä pakoteasetukset päivittyvät säännöllisesti.

Organisaatiolle kannattaa lisäksi laatia **yhteiset pelisäännöt** pakotteiden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa ja muussa taloudellisessa toiminnassa. Tämä korostaa aiheen merkitystä kaikille hankintayksikön työntekijöille. Organisaation pakoteohjeessa on hyvä arvioida, millaisia riskejä esimerkiksi ostotoimintaan liittyy, miten niitä hallitaan, ja minkälaisia selvityksiä tehdään erityyppisistä ostoista tai hankinnoista. Tätä kautta toimintaa voi kehittää tarkoituksenmukaisempaan, kustannustehokkaampaan ja selkeämpään suuntaan. Hankintayksikötason pakoteohjeista tulisi viestiä selkeästi oman organisaation sisällä sekä toimitajamarkkinalle.

Osaksi ohjetta voi laatia **riskiperusteisen arvion**, jonka tarkoituksena on tunnistaa ja ymmärtää hankintayksikön toimintaan erityisesti liittyvät pakoteriskit. Riskiarvion avulla hankintayksikön voi olla helpompi määrittää, millaisia toimia erilaisissa hankinnoissa kannattaa toteuttaa riskien hallitsemiseksi ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi. Riskiarvioinnissa voi ottaa huomioon esimerkiksi toimittajien sijaintimaan, hankinnan kohteet sekä sopimuksen tyypit. Ohjeessa olisi hyvä avata, kuinka perusteellisia selvityksiä hankinnan eri vaiheissa on tehtävä. On tärkeää huomata, että hankinnan euromääräinen suuruus ei välttämättä ole tärkein tekijä riskin määrittämisessä.

Muita kehittämisen osa-alueita on hyvä poimia tästä ohjeesta ja ohjeessa olevasta kehittämisen viitekehuksesta. On tärkeää tunnistaa, että pakotteiden huomioiminen julkisissa organisaatioissa on jatkuvaa toimintaa ja kehittymistä, sillä lainsäädäntökin kehittyy, pakotelistoja päivitetään säännöllisesti ja uusiakin pakotteita asetetaan ajoittain. Pakotteiden huomioiminen vaatiikin organisaatioilta riittäviä kyvykkyyksiä ja resursointia, sillä kyse on jatkuvista ja ehdottomista lainsäädännöllisistä velvoitteista.

”Pakotteiden huomioiminen julkisissa organisaatioissa on jatkuvaa toimintaa ja kehittymistä. Tärkeintä on kuitenkin ottaa ensimmäiset askeleet ja kehittää oman organisaation lainmukaista toimintaa askel askeleelta eteenpäin.”

6. Neuvonta ja poikkeuslupien hakeminen

Pakotteita koskeva neuvonta

Pakotteiden asiointipalvelu

Ulkoministeriön pakotteiden asiointipalvelussa voit kysyä pakotteista, jättää poikkeuslupahakemuksen, raportoida pakotteiden toimeenpanosta ja ilmoittaa pakotteiden kiertämisestä.

Pakotteiden asiointipalveluun pääset osoitteessa palvelu.um.fi. Pakotteiden asiointipalvelun käyttö edellyttää vahvaa tunnistautumista Suomi-fi-palvelussa tai Virtu-kirjautumisella.

Julkisten hankintojen neuvonta

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY) palvelee hankintalain mukaisia hankintayksiköitä julkisiin hankintoihin liittyvissä kysymyksissä. JHNY keskittyy erityisesti hankintalain soveltamista ja tulkintaa koskeviin kysymyksiin.

Lisätietoja julkisten hankintojen neuvonnasta löydät osoitteessa hankinnat.fi.

Poikkeusluvut

Ulkoministeriö voi myös myöntää pakoteasetuksissa säädetyissä tapauksissa ja perusteilla poikkeuslupia sopimusten tekemiseen tai sopimusten täytäntöönpanon jatkamiseen. Sektoripakotteita (5 k) koskevista poikkeuksista on säädetty sektoripakoteasetuksessa (5 k artiklan 2 kohta). Poikkeuslupaa voi hakea [ulkoministeriön asiointipalvelussa](https://palvelu.um.fi).

Lisätietoja

Julkiset hankinnat

- » [Vakuutusliitemalli valtion virastolle ja laitoksille](#) (Valtiovarainministeriö)
- » [Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot](#) (Valtiovarainministeriö)
- » [Julkisten hankintojen neuvontayksikön ohjeet](#) (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö)
- » [Kysymyksiä ja vastauksia sektoripakotteista](#) (Euroopan komissio)
- » [Tietoa pakotteiden soveltamisesta](#) (Euroopan komissio)
- » [Komission parhaat käytänteet](#) (Euroopan komissio)

Yleistä tietoa

- » [Avoin verkkokoulutus pakotteista](#) (Ulkoministeriö)
- » [Tietoa voimassa olevista pakotteista](#) (Ulkoministeriö)
- » [EU:n pakotekartta](#) (Euroopan unioni)
- » [Finanssipakotteiden kohteena olevien henkilöiden koontilista](#) (Euroopan unioni)
- » [Tietoa Venäjä-pakotteista](#) (Ulkoministeriö)
- » [Tietoa Venäjä-pakotteista](#) (Euroopan komissio)
- » [Talouspakotteet ja varojen jäädyttämiset](#) (rahanpesu.fi)

Venäjä-pakotteiden perustietolähteet

Venäjä-pakotteiden perustiedonlähteet koostuvat

- » [henkilöpakotteista \(Neuvoston asetus \(EU\) N:o 269/2014, nk. henkilöpakoteasetus\)](#)
- » [sektoripakotteista \(Neuvoston asetus \(EU\) N:o 833/2014, nk. sektoripakoteasetus\)](#)

Pakoteasetukset

Pakoteasetukset löydät

- » [ulkoministeriön ylläpitämältä sivustolta, jonne kootaan tiedot kaikista EU:n pakotejärjestelmistä ja niihin tehdyistä muutoksista](#)
- » [Euroopan unionin lakitietokannasta, jossa on kaikki neuvoston pakotepäätökset ja pakoteasetukset.](#) Oikeudellisesti sitovat päätökset ja asetukset on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL).

